

Grzegorz Radłowski

ORCID: 0009-0006-0249-7366

Akademia Podlaska w Białymstoku

Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego

ZADANIA OBRONNE WOJEWODY W CZASIE OBOWIĄZYWANIA STANU WOJENNEGO

Streszczenie

Podstawowym zadaniem wojewody jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli w każdej sytuacji funkcjonowania państwa, zarówno w okolicznościach normalnych, ale również w sytuacjach nadzwyczajnych. Wojewoda wyposażony w określone kompetencje, pełni rolę lidera w pozamilitarnym systemie obronnym państwa na poziomie regionalnym. Zakres jego obowiązków wykonywanych w czasie normalnego funkcjonowania państwa na mocy ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym zostanie rozszerzony o zadania obronne. Przedstawiciel administracji rządowej, jako główny administrator stanu wojennego na szczeblu wojewódzkim, będzie zobowiązany do kierowania zadaniami obronnymi i obroną cywilną na podległym mu terenie. W szczególności odpowiedzialny będzie za ocenę zagrożenia oraz wprowadzanie, w zakresie nienależącym do właściwości innych organów, ograniczeń wolności i praw człowieka, i obywatela oraz łagodzenie i uchylenie tych ograniczeń.

Słowa kluczowe: wojewoda, stan wojenny, zadania obronne, obrona cywilna, ocena zagrożeń.

DEFENSIVE TASKS OF THE VOIVODE DURING THE TIME OF MARTIAL LAW

Abstract

The main task of the voivode is taking care of the citizens' safety in every situation concerning the functioning of the country, both in normal circumstances as well as extraordinary situations. The voivode equipped with specified competencies plays the role of the leader in a non-military defensive system of the country at a regional level. The range of their tasks performed during the normal functioning of the country under the act of 29 August 2002 on martial law will be expanded to defensive tasks. The representative of government administration, as a chief martial law administrator at a voivodeship level, will be obliged to manage the defensive tasks and civil protection in the assigned area. In particular, they will be responsible for risk assessment and, within the scope outside the power of other bodies, introduction of freedom restrictions and human and civil rights as well as relaxing and repealing those restrictions.

Keywords: voivode, martial law, defensive tasks, civil protection, risk assessment.

Na poziomie regionalnym zasadnicze miejsce w systemie bezpieczeństwa państwa (narodowego)¹ należy do przedstawiciela Rady Ministrów w terenie, czyli wojewody. Na mocy obowiązujących przepisów prawa, w organizowaniu większości przedsięwzięć z zakresu bezpieczeństwa na szczeblu regionalnym, pełni on funkcję lidera. Wynika to z faktu pełnienia przez wojewodę zwierzchnictwa nad administracją zespoloną, posiadania określonych przepisami prawa uprawnień kontrolnych i kierowni-

---

¹ W opracowaniu system bezpieczeństwa państwa jest tożsamy z pojęciem system bezpieczeństwa narodowego, który „obejmuje siły, środki i zasoby przeznaczone przez państwo do realizacji zadań w tym obszarze, odpowiednio zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Składa się on z podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym podsystemów operacyjnych (obronny i ochronne) oraz podsystemów wsparcia (społeczne i gospodarcze), *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014*, [online], dostęp [w:] <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>, dnia 23.01.2024.

czych w stosunku do administracji niezespólonej oraz organów samorządu terytorialnego, a zwłaszcza reprezentowania w terenie rządu, czyli naczelnego organu władzy, odpowiadającego za bezpieczeństwo państwa². Wojewoda dostosowuje szczegółowe cele polityki Rady Ministrów do miejscowych warunków, wykonuje określone ustawami zadania, pełniąc funkcję organu koordynacyjnego, kontrolującego oraz kierowniczego³. Działając na rzecz bezpieczeństwa państwa, prowadzi działalność planistyczną, organizacyjną i wykonawczą. Takie uprawnienia wojewody wskazują go, jako główny element systemu obronnego państwa na szczeblu regionalnym.

---

² „Dziedzina działań obejmująca wykorzystanie całości sił i środków (całego potencjału państwa) do przeciwstawienia się wszelkiego rodzaju zewnętrznym i wewnętrznym zagrożeniom dla interesów narodowych oraz kształtowanie jak najkorzystniejszych warunków do realizacji tych interesów. *Założenia do kompleksowej przebudowy, utrzymania oraz doskonalenia systemu obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Rada Ministrów, Warszawa 1999, s. 214. Za: *Spółeczeństwo w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku*, R. Jakubczak, A. Skrabacz (red.), AP, Siedlce 2006, s. 55.

³ Wojewoda pełni funkcję kierowniczą na terenie podległego mu województwa w odniesieniu do całości spraw obronnych wykonywanych przez organy administracji rządowej, a także samorządy terytorialne, jak i inne podmioty. W ramach kierowania wykonuje zadania w zakresie i na zasadach określonych w ustawach, a w szczególności: 1) określa szczegółowe kierunki działania dla kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży, organów administracji niezespólonej oraz jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań obronnych; 2) kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa, wykonywanych przez marszałków województw, starostów, wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), przedsiębiorców oraz inne jednostki organizacyjne i organizacje społeczne, mające swoją siedzibę na terenie województwa; 2) koordynuje przedsięwzięcia niezbędne dla zabezpieczenia mobilizacji jednostek wojskowych i wykonywania świadczeń na rzecz obrony; 3) kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z przygotowaniem stanowisk kierowania dla organów terenowych; 4) organizuje wykorzystanie miejscowych sił i środków na potrzeby obronności państwa i obszaru województwa, w tym ochrony ludności oraz dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia, jak również niesienia pomocy poszkodowanym; 5) kontroluje i ocenia wykonywanie zadań obronnych przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne i organizacje; 6) organizuje edukację społeczeństwa, dotyczącą przygotowania obronnego oraz prowadzi szkolenia i ćwiczenia obronne. *Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny*, Dz. U. 2022 poz. 655 z późn. zm., art. 30.

Zakres obowiązków wojewody z dziedziny obronności wzrasta w momencie wprowadzenia stanu wojennego, któremu będą towarzyszyły działania zbrojne⁴. Lista zadań obronnych⁵, którymi będzie obarczony wojewoda w czasie zastosowania tego rodzaju stanu nadzwyczajnego jest bardzo obszerna. Wynika ona z wielu źródeł prawa, poczynając od regulacji ustawowych, poprzez dziesiątki rozporządzeń Rady Ministrów i poszczególnych ministrów, zarządzeń centralnych organów administracji rządowej czy też samego wojewody. Duża liczba aktów prawnych regulujących katalog zadań wojewody przewidywanych do wykonania w stanie wojennym oraz niejawni charakter części z nich, wymuszają przyjęcie pewnych ograniczeń w ich przedstawianiu. W niniejszym opracowaniu, ukazane zostaną tylko te zadania, jakie nakłada na wojewodę obecnie obowiązująca ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił

---

⁴ „W myśl konstrukcji przesłanek stosowania instytucji stanu wojennego, jego wprowadzenie stanowi reakcję na zagrożenie zewnętrzne o charakterze militarnym. Źródłem tego zagrożenia może być zbrojna napaść na terytorium RP (lub państwo członkowskie NATO) albo działania terrorystyczne, skierowane przeciwko Polsce lub jej sojusznikom. W tym kontekście stan wojenny, stanowiąc środek służący zapewnieniu obrony terytorium Polski przed ewentualną agresją zbrojną lub atakami terrorystycznymi, jest elementem systemu obrony państwa, umożliwiającym organom władzy publicznej przeciwdziałaniu wymienionym zagrożeniom”. M. Bożyk, *Zasady działania organów władzy wykonawczej w stanach nadzwyczajnych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej w świetle prawa wewnętrznego i międzynarodowego*, R. Szynowski, M. Karpiuk (red.), AON, Warszawa 2011, s. 94.

⁵ Są to „zadania z zakresu bezpieczeństwa narodowego – skonkretyzowane przedsięwzięcia, realizowane przez organy władzy wykonawczej oraz inne organy i instytucje państwowe, przedsiębiorców, organizacje społeczne oraz poszczególnych obywateli, związane z: przygotowaniem państwa do sprawnego działania i przetrwania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, kryzysu i wojny; realizacją określonych przedsięwzięć operacyjnych w tych warunkach, a także usuwaniem konsekwencji po zażegnaniu zagrożenia, z przywróceniem stanu normalnego funkcjonowania państwa włącznie”. W. Kitler, *Udział podsystemu pozamilitarnego (niemilitarnego) systemu obronnego RP w realizacji zadań obronnych*, [w:] *Współdziałanie struktur organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych i administracji z pozostałymi elementami systemu obronnego: konferencja*, E. Nowak, B. Wiśniewski (red.), MSWiA Centrum Szkolenia Policji, Warszawa 2006, s. 27.

Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej⁶.

Zgodnie z treścią art. 13 przywołanej ustawy, wojewoda w stanie wojennym będzie kierował wykonaniem zadań obronnych i obroną cywilną na terenie województwa. W szczególności odpowiedzialny będzie za ocenę zagrożenia, wprowadzanie w zakresie nienależącym do właściwości innych organów ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela oraz łagodzenie i uchylanie tych ograniczeń. Uzyska prawo występowania z wnioskami do właściwych organów o wprowadzenie ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela, jak również o ich złagodzenie lub uchylenie.

Kierowanie przez wojewodę realizacją zadań obronnych i obroną cywilną na obszarze podległego mu województwa będzie dotyczyło powinności wykonywanych przez podległy mu urząd wojewódzki, podporządkowane i nadzorowane przez wojewodę jednostki organizacyjne (administrację zespoloną) oraz przedsiębiorców, dla których wojewoda jest organem założycielskim. Obejmie również zadania organów samorządu terytorialnego, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców prywatnych, jak i organów rządowej administracji niezespolonej z urzędem wojewódzkim.

Obowiązek kierowania⁷ przez wojewodę wykonywaniem zadań obronnych polega na określeniu szczegółowych kierunków działania w obszarze obronności administracji zespolonej, organów administracji niezespolonej oraz jednostek samorządu terytorialnego. W ramach tej powinności przedstawiciel rządu w regionie kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej oraz z przygotowaniem stanowisk kierowania dla organów terenowych. Wojewoda organizuje wykorzystanie miejscowych sił i środków na potrzeby obronności państwa i obszaru województwa, w tym ochrony ludności, dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia oraz niesienie pomocy poszkodowanym. Do niego należy również kontrola i ocena wykonywania zadań obronnych

⁶ Dz.U. z 2002, nr 156, poz. 1301.

⁷ „Kierowanie to działanie zmierzające do spowodowania funkcjonowania innych rzeczy, zgodnie z celem tego, który kieruje”. M. Zieleniewski, *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa 1979, s. 451.

przez organy administracji (zespolonej i niezespolej), jednostki organizacyjne i organizacje działające na obszarze województwa.

Rozpoczęcie wykonywania zadań obronnych w czasie stanu wojennego nastąpi w momencie ogłoszenia stanu gotowości obronnej państwa czasu wojny⁸. Wojewoda zobowiązany będzie do realizacji zadań obronnych zapisanych w *Planie operacyjnym funkcjonowania województwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny*⁹. W pierwszej kolejności podejmie on przedsięwzięcia polegające na zabezpieczeniu rozwijania sił zbrojnych¹⁰ poprzez udzielanie im wszechstronnego wsparcia. Zadania te realizowane będą w ramach współpracy cywilno-wojskowej, określonej w doktrynie NATO angielskim skrótem CIMIC (Civil – Military Cooperation)¹¹. Polegać ona będzie na obopólnym

---

⁸ „Jest to stan, który wprowadza się w razie pojawienia się bezpośrednich przygotowań do agresji lub też w razie dokonania takiej agresji. Gotowość obronna czasu wojny ma zapewnić konieczność obrony suwerenności i integralności terytorium Polski. Gotowość ta ma na celu realizację kolejnych zadań zmierzających do osiągnięcia zdolności przez siły potencjału obronnego i do przeciwstawienia się agresji zbrojnej na terytorium Polski”. J. Wojnarowski, *Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2010, s. 103.

⁹ W przypadku wprowadzenia stanu gotowości obronnej czasu wojny realizowane będą zadania przewidziane w Planie Reagowania Obronnego Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem pierwszeństwa zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych oraz uruchamiania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. P. Górski, *Nowe regulacje prawne w dziedzinie obronnej*, [w:] *Samorząd terytorialny w obronie narodowej Rzeczypospolitej Polskiej*, red. W. Kitler, Warszawa 2005, s. 57.

¹⁰ Strategiczne rozwinięcie sił zbrojnych – element rozwinięcia systemu obronnego państwa, obejmujący: mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych, osiągnięcie pełnej gotowości bojowej oraz przemieszczenie i przyjęcie przez nie ugrupowania bojowego, zgodnie z planem strategicznej obrony państwa. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 125.

¹¹ Wedle wyjaśnienia zamieszczonego w Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, termin ten oznacza: „koordynację działań, mającą na celu wsparcie sił zbrojnych NATO, jak i narodowych, a zachodzącą pomiędzy dowódcami wojskowymi i podmiotami cywilnymi, łącznie z ludnością i władzami lokalnymi, a także organizacjami i agencjami międzynarodowymi, krajowymi i pozarządowymi. Stanowi część stosunków cywilno-wojskowych zapewniających jedność wysiłku sojuszniczego i działań narodowych. Jest też wykorzystywana do ułatwienia realizacji wsparcia państwa-gospodarza”. Ibidem, s. 159.

wspieraniu się systemu cywilnego i wojskowego¹². Działania wojewody na rzecz sił zbrojnych obejmować będą pomoc operacyjną, logistyczną, informacyjną i moralną¹³. Wsparcie operacyjne zakłada podjęcie właściwych działań militarnych wykonywanych przez siły cywilne, posiadające zdolności do wykonania tych samych lub podobnych zadań, co siły wojskowe. Dotyczyć ono będzie głównie użycia przez wojewodę administracji zespolonej i niezespolonej (służb, policji, inspekcji i straży), dla których przedstawiciel Rady Ministrów jest zwierzchnikiem¹⁴. Celem wsparcia logistycznego będzie udostępnienie siłom wojskowym pomocy materialnej i usługowej w rejonie działań, by zapewnić pomyślne wykonanie ich misji. Tego typu pomoc będzie coraz bardziej istotna wraz ze wzrostem aktywności operacyjnej sił zbrojnych. Większe będą wówczas potrzeby na usługi remontowe, magazynowe, medyczne, transportowe, zaopatrzeniowe, a także sanitarno-higieniczne. W ramach wsparcia informacyjnego wojewoda winien podjąć działania mające na celu udostępnienie siłom wojskowym urządzeń i nośników informacji oraz niezbędnych wiadomości do wykonania ich misji. Wsparcie moralne wojewody ma polegać na działaniach mających na celu udzielenie wsparcia siłom wojskowym w zakresie edukacji,

---

¹² Dowódcy, zależnie od okoliczności, będą potrzebować znacznego wsparcia cywilnego na terenie prowadzonych przez nich działań. Siły zbrojne mogą być częściowo uzależnione od cywilnych źródeł i środków zaopatrywania, a także mogą pozyskiwać władze cywilne w celu zapewnienia bezpieczeństwa i dopływu informacji. Z drugiej strony siły zbrojne będą udzielały wsparcia środowisku cywilnemu np. poprzez pomoc w odbudowie infrastruktury, udostępnienie sił i środków informacji, łączności urządzeń, czy też organizowanie pomocy humanitarnej. J. Maj, *Współpraca cywilno-wojskowa*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i współpraca sojusznicza w kontekście działań sił zbrojnych*, pod red. T. Szczurka, Warszawa 2010, s. 81–82.

¹³ Szerzej: W. Kitler, H. Szafran, *Potrzeby sił zbrojnych w zakresie wsparcia przez sektor cywilny*, [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, W. Kitler (red.), MON DWiPO, Warszawa 2001, s. 65–67.

¹⁴ Wojewoda, jako zwierzchnik służbowy wobec tych podmiotów dysponuje uprawnieniami do ich kierowania i wydawania im poleceń służbowych. W. Kitler, *Koncepcja funkcjonowania organów samorządu terytorialnego na rzecz realizacji zadań obronnych w czasie pokoju, kryzysu polityczno-militarnego i wojny*, [w:] *Samorząd terytorialny w obronie narodowej Rzeczypospolitej Polskiej*, W. Kitler (red.), AON, Warszawa 2005, s. 196.

posług religijnych, uzyskania społecznej akceptacji, ochrony ofiar i poszkodowanych, a więc w całym obszarze społecznym działania sił zbrojnych¹⁵.

Jedną z głównych form współpracy cywilno-wojskowej, która może zostać wdrożona w stanie wojennym jest wsparcie przez państwo-gospodarza Host Nation Support (dalej: HNS)¹⁶. W obowiązującej doktrynie Sojuszu Północnoatlantyckiego pojęciem HNS określa się „pomoc cywilną i wojskową okazywaną podczas pokoju, stanów nadzwyczajnych, kryzysu lub konfliktu przez państwo goszczące siły i organizacje sojusznicze, które są rozmieszczone, działają lub przemieszczają się tranzytem na jego terytorium. Podstawę takiej pomocy stanowią zobowiązania wynikające z sojuszu NATO albo bilateralnych lub wielostronnych umów, zawartych między stosownymi władzami państwa-gospodarza, państw wysyłających i (lub) NATO”¹⁷. Wsparcie udzielane przez państwo-gospodarza ma na celu zapewnienie wojskom sojuszniczym prowadzącym operację lub ćwiczenia na obszarze kraju przyjmującego osiągnięcie odpowiedniego poziomu sprawności i efektywności realizowanych zadań. „Realizacja celu obejmuje zarówno etapy przyjęcia oraz pobytu, jak i przemieszczania skierowanych sił zbrojnych państw wysyłających¹⁸. Państwo-gospodarz, we współdziałaniu z dowódcami NATO oraz państwami wydzielającymi wojska, zobowiązane jest do zapewnienia uzgodnionych warunków oraz niezbędnych sił i środków, w celu skutecznego przygotowania i realizacji przedsięwzięć HNS¹⁹.

¹⁵ Ibidem, s.193.

¹⁶ „W sytuacji wprowadzenia stanu wojennego, wynikającego z zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Polska może liczyć na wsparcie sił NATO, realizowane w postaci wydzielenia Sojuszniczych Sił Wzmocnienia. Wynika to z doktryny NATO, która gwarantuje, w razie zagrożenia bezpieczeństwa jakiegokolwiek państwa należącego do Paktu Północnoatlantyckiego, wojskową obecność sił Sojuszu na obszarze kryzysu”. B. Balcerowicz, *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999, s. 170.

¹⁷ *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP. Podręcznik dla studentek i studentów*, R. Jakubczak (red.), Bellona, Warszawa 2003, s. 300–301, *Słownik terminów i definicji NATO (angielsko-polski)*, MON B WSN 1998, s. 154.

¹⁸ Ibidem, s. 301.

¹⁹ „Obowiązki państwa-gospodarza spełnia się na podstawie jednolitych zasad, obowiązujących w całym Sojuszu. Należą do nich: odpowiedzialność – pań-

W systemie wsparcia HNS wojewoda, jako element systemu pozamilitarnego²⁰, powinien być „cywilnym organizatorem i koor-

stwo członkowskie NATO oraz władze sojuszu wspólnie ponoszą odpowiedzialność za HNS podczas wszelkiego rodzaju działań; pozyskiwanie zasobów logistycznych – HNS jest zasadniczym uzupełnieniem organicznych sił i środków wojsk; zadaniem państwa-gospodarza jest uzupełnianie i wsparcie sił sojuszu w możliwie największym zakresie, zgodnie z własnymi przepisami prawa; kompetencje – dowódcy NATO posiadają niezbędne uprawnienia do określania wymagań w zakresie HNS i są upoważnieni do zawierania umów w imieniu państwa, które wydzieliło siły; współdziałanie – poszczególne państwa indywidualnie lub drogą umów wielostronnych muszą zapewnić odpowiednie zasoby logistyczne swoim wydzielonym do sił NATO wojskom; koordynacja – ze względu na potrzebę sprawnego działania wojsk oraz w celu uniknięcia rywalizacji w wykorzystaniu pozyskanych zasobów, istnieje potrzeba koordynacji tych przedsięwzięć, zarówno na odpowiednim szczeblu NATO, jak również z organizacjami międzynarodowymi i państwami spoza sojuszu (co – warto zauważyć – należy do zakresu CIMIC); ekonomiczność – HNS musi zapewnić nie tylko najlepsze i najodpowiedniejsze przygotowanie, ale również ekonomiczne (najmniej kosztowne) wykorzystanie zasobów dla pokrycia potrzeb wojsk; jasność sytuacji – wszyscy zainteresowani muszą mieć pełen dostęp do dotyczących ich informacji z zakresu HNS; zwrot kosztów – stosownie do sytuacji, zwrot kosztów za HNS będzie uzgodniony między państwami gospodarzami a państwami wydzielającymi wojska lub władzami NATO”. W. Kitler, H. Szafran, *Wsparcie cywilne sił zbrojnych*, [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, W. Kitler (red.), MON DWiPO, Warszawa 2001, s.71. *Obrona narodowa w tworzeniu...*, op. cit., s. 302.

²⁰ Obszary wsparcia sektora pozamilitarnego obejmują w szczególności: 1) działalność prewencyjną, zapewniającą siłom sojuszniczym bezpieczeństwo oraz ochronę przed działalnością dywersyjno-sabotażową i penetracją; 2) udostępnianie rejonów i infrastruktury dla potrzeb ześrodkowania, zakwaterowania wojsk oraz składów do magazynowania ich uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zapasów środków bojowych, materiałowych, technicznych i wyposażenia; 3) zapewnienie możliwości wykorzystania wydzielonej sieci transportowej do przyjęcia sił i środków, udzielenie pomocy w zakresie organizacji przemieszczania z punktów przyjęcia do rejonów wykonywania zadań, umożliwienie zaopatrywania uzupełniającego; 4) zabezpieczenie przybyłych wojsk w sprzęt, środki materiałowe i usługi w zakresie zakwaterowania, stworzenia odpowiednich warunków socjalno-bytowych, sanitarno-higienicznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz wyposażenie miejsc działania (pracy); 5) udzielenie ograniczonej pomocy w pracach konserwacyjno-remontowych sprzętu, dostępności do artykułów żywnościowych, wody, energii elektrycznej i ciepłej oraz gazu; 6) dostarczanie, przechowywanie, dystrybucję oraz uzupełnianie podstawowych materiałów pędnych i smarów; 7) zapewnienie pomocy medycznej, w tym ewakuację chorych i rannych; 8) zatrudnianie pracowników cywilnych do zabezpieczenia funkcjonowania tworzonych baz,

dynatorem stosownych przedsięwzięć planistycznych i wykonawczych, w zakresie dostosowywania celów i zadań HNS do miejscowych warunków²¹. Jako główny element struktury wsparcia HNS na poziomie regionalnym, oprócz spełniania roli koordynacyjnej i organizacyjnej, występuje jako:

- 1) „reprezentant województwa a zwłaszcza jego obywateli, w kontaktach z sojusznikami oraz w ramach współpracy cywilno-wojskowej;
- 2) inicjator nowych rozwiązań w ramach systemu HNS na szczeblu wojewódzkim;
- 3) łącznik (pośrednik) w kontaktach między zainteresowanymi organami NATO a organami władzy publicznej szczebla lokalnego (powiat, gmina), przedsiębiorcami czy też organizacjami pozarządowymi;
- 4) informator zbierający i przyjmujący określone informacje o wewnętrznych i międzysojuszniczych aspektach HNS, który po ich interpretacji przekazuje je zainteresowanym, współdziałającym organom;
- 5) rzecznik, który spełnia rolę organu informującego, utrzymującego kontakty z mediami;
- 6) współzarządzający, który na szczeblu wojewódzkim, w zakresie posiadanych uprawnień, negocjuje wsparcie, wywa-

---

realizacji napraw, konserwacji i obsługi sprzętu oraz ochrony przeciwpożarowej; 9) udostępnienie systemów informacyjnych i łączności; 10) udostępnianie informacji o wymaganiach administracji rządowej i samorządowej, dotyczących obowiązującego w Polsce prawa, spraw porządkowych, ochrony środowiska; 11) gromadzenie oraz aktualizację informacji i danych o zasobach obronnych niezarezerwowanych na mobilizacyjne i wojenne potrzeby sił zbrojnych, a możliwych do wykorzystania w ramach udzielanego wsparcia; 12) obsługę prasową oraz pomoc prawną. *Wytyczne Wojewody Podlaskiego w sprawie przygotowania warunków organizacyjnych i technicznych planowania i realizacji zadań obronnych z zakresu przygotowania i koordynacji wsparcia sojuszniczych sił zbrojnych w czasie pokoju, sytuacji kryzysowych i wojny, wykonujących zadania lub przemieszczających się przez teren województwa podlaskiego. Załącznik do zarządzenia Nr 7/09 Wojewody Podlaskiego z dnia 26.01.2009 roku*, [online], dostęp [w] <https://www.gov.pl/attachment/4d92582f-20ca-48b5-a596-31509218aea2>, dnia 4.12.2023.

²¹ *Ustrój administracji publicznej*, E. J. Nowacka (red.), PWN, Warszawa 2000, s. 87–88, W. Kitzler, *Koncepcja funkcjonowania...*, op. cit., s. 195.

za zapotrzebowanie sojuszników z narodowymi możliwościami oraz rozdziela posiadane zasoby”²².

Sprawne funkcjonowanie systemu wsparcia państwa-gospodarza zależy od wcześniejszego przygotowania się do takiej współpracy upoważnionych przedstawicieli organów administracji państwowej. W tym celu tworzy się przy tych organach punkty kontaktowe HNS. Istniejący przy urzędzie wojewody punkt odpowiada głównie za koordynowanie wszelkich czynności organizacyjnych w zakresie przygotowania i pobytu wojsk obcych na administrowanym przez niego terenie. Jednym z podstawowych warunków, który musi spełnić wojewoda tworząc punkt kontaktowy jest zapewnienie odpowiedniej obsady kadrowej oraz wyposażenie w bazy danych HNS²³.

Istotnym zadaniem obronnym realizowanym przez wojewodę w stanie wojennym jest zagwarantowanie uruchomienia i działania systemu stałych dyżurów. System ten utworzony został dla zapewnienia ciągłości przekazywania decyzji organów uprawnionych do uruchamiania realizacji zadań, ujętych w Planie Reagowania Obronnego RP w stanie gotowości obronnej państwa. W województwie stałe dyżury organizowane są dla potrzeb wojewody, organów samorządu terytorialnego i jednostek organizacyjnych podległych wojewodzie i innych jednostek organizacyjnych, wchodzących w jego skład²⁴. Do ich głównych zadań należy:

²² W. Kitler, H. Szafran, *Wsparcie cywilne...*, op. cit., s. 73–74.

²³ Obsada punktu kontaktowego powinna posiadać dużą wiedzę o administrowanym terenie, możliwościach organów i podmiotów na nim występujących. Punkt kontaktowy powinien być wyposażony w bazy danych HNS, która powinna określić możliwości udzielenia wsparcia wojskom sojusznicznych w zakresie: zakwaterowania, wyżywienia, pomocy medycznej, ochrony środowiska, usług remontowych, transportowych, pralniczych, sanitarnych, telekomunikacyjno-informatycznych oraz zaopatrzenia w materiały pędne i smary. *Wytuczne Wojewody Podlaskiego w sprawie...*, op. cit.

²⁴ Stałe dyżury organizuje się przy wykorzystaniu personelu jednostek organizacyjnych z wyłączeniem osób posiadających przydziały mobilizacyjne lub organizacyjno-mobilizacyjne. Miejscem pełnienia stałego dyżuru powinno być pomieszczenie znajdujące się w pobliżu miejsca pracy organu na rzecz, którego działa dyżur. Osobom pełniącym stały dyżur mogą być przydzielone niezbędne środki transportowe wraz z kierowcami, będące na wyposażeniu jednostek zobowiąza-

- 1) „zapewnienie ciągłości przekazywania decyzji związanych z uruchamianiem realizacji zadań ujętych w Planie Operacyjnym Funkcjonowania Województwa i w dokumentacji zarządzania kryzysowego kierownikom podległych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych;
- 2) zapewnienie wojewodzie warunków do ciągłego kierowania i koordynowania wykonywaniem zadań obronnych w działaniach administracji rządowej oraz jednostkach organizacyjnych podległych i nadzorowanych w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- 3) zapewnienie operatywnego obiegu informacji i utrzymania łączności w relacji Urząd Wojewódzki – jednostki organizacyjne rozmieszczone na terenie województwa podlaskiego;
- 4) zapewnienie odpowiedniego do potrzeb reagowania na zagrożenia kryzysowe”²⁵.

Zadania stałego dyżuru w sytuacji rozpoczęcia procedury wprowadzania stanu wojennego uruchamiane są na podstawie decyzji ministra spraw wewnętrznych lub ministra obrony narodowej. Wojewoda niezwłocznie przekazuje te polecenia podległym mu podmiotom w formach: bezpośredniej (ustnie), pisemnej (przez doręczenie lub przesłanie odpowiedniego dokumentu) lub też za pomocą technicznych środków łączności. Wszelkie informacje (decyzje, zarządzenia, polecenia, nakazy) pochodzące od naczelnych i centralnych organów władzy przekazywane są przez wojewodę przy pomocy jego stałego dyżuru umiejscowionego w Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego (dalej: WCZK), do ogniw pośrednich, a te do ogniw końcowych. Ogniwami pośrednimi w województwie są urząd marszałkowski – dla jednostek organizacyjnych

---

nych do pełnienia stałego dyżuru, a w jednostkach, które nie posiadają własnych środków transportu – pobrane w ramach świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony kraju. Ibidem.

²⁵ Zarządzenie nr 28/2014 wojewody podlaskiego z 07 marca 2014 r. *W sprawie organizacji, uruchamiania i funkcjonowania systemu stałych dyżurów na terenie województwa podlaskiego w stanach gotowości obronnej państwa*. [online], dostęp [w:] <https://bip-archiwum.bialystok.uw.gov.pl/bip/Information.aspx?iid=29108>, dnia 12.11.2023.

podporządkowanych samorządowi województwa (ogniwa końcowe) oraz starostwa – dla urzędów gmin, miast i gmin oraz miast znajdujących się na obszarze danego powiatu (ogniwa końcowe). W sytuacji wystąpienia w czasie stanu wojennego zagrożeń o charakterze lokalnym ogniwa końcowe będą przekazywały informacje i meldunki do ogniów pośrednich, a te do WCZK.

Ważnym aspektem realizowania zadań obronnych przez wojewodę w czasie obowiązywania stanu wojennego jest kierowanie obroną cywilną województwa, która jest istotnym elementem systemu obrony państwa²⁶. Obrona cywilna „ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków”²⁷. Stanowi ona obok obrony militarnej i elementów dyplomacji część obrony narodowej, która jest „działalnością mającą na celu odpowiednie przygotowanie i wykorzystanie sił i środków, będących w dyspozycji państwa do przeciwdziałania wszelkiego rodzaju zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym, godzącym w interes narodowy”²⁸.

Szczegółowy katalog zadań obrony cywilnej, do których wykonywania zobowiązany będzie wojewoda zawiera Pierwszy Protokół

---

²⁶ Obecny stan obrony cywilnej można określić jednoznacznie – nie istnieje. Obronę cywilną określały zapisy ujęte w Ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm). 23 kwietnia 2022 roku weszła w życie ustawa o obronie ojczyzny, zastępująca ustawę o powszechnym obowiązku obrony RP. W jej treści nie ujęto żadnych kwestii powiązanych z obroną cywilną co było jednoznaczne z jej likwidacją. Z tej przyczyny w opracowaniu odniesiono się do przepisów obowiązujących na podstawie dotychczas funkcjonujących rozwiązań prawnych.

²⁷ Ibidem, art. 137. W rozumieniu Pierwszego Protokołu Dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz.U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175) określenie obrona cywilna oznacza „wypełnianie wszystkich lub niektórych wymienionych niżej zadań humanitarnych, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przewyżczenie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania”.

²⁸ *Słownik terminów...*, op. cit., s. 75.

Dodatki do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 roku, dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie dnia 8 czerwca 1977 roku. W rozumieniu Protokołu są to następujące zadania:

- 1) służba ostrzegawcza;
- 2) ewakuacja;
- 3) przygotowanie i organizowanie schronów;
- 4) obsługa środków zaciemnienia;
- 5) ratownictwo;
- 6) służby medyczne, włączając w to pierwszą pomoc oraz opiekę religijną;
- 7) walka z pożarami;
- 8) wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych;
- 9) odkażanie i inne podobne działania ochronne;
- 10) dostarczanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia;
- 11) doraźna pomoc dla przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami;
- 12) doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej;
- 13) doraźne grzebanie zmarłych;
- 14) pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych dla przetrwania;
- 15) dodatkowe rodzaje działalności, niezbędne dla wypełnienia któregoś z zadań wyżej wymienionych, w tym planowanie i prace organizacyjne²⁹.

Kierowanie obroną cywilną przez wojewodę polega na „oddziaływaniu na podmioty zobowiązane do wykonania tych zadań z wykorzystaniem ustalonych reguł (procedur) w następujących celach: ochrony ludności, zakładów i dóbr kultury, ratowania i udzielania pomocy w czasie wojny oraz współdziałania w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska”³⁰.

Kluczowa rola wojewody w obronie cywilnej na szczeblu regionalnym wynika z pełnienia przez niego funkcji szefa obrony cy-

---

²⁹ *Zadania obrony cywilnej*, [online], dostęp [w] http://www.ock.gov.pl/portal/ock/3/18/ZADANIA_OBRONY_CYWILNEJ, dnia 28.07.2019.

³⁰ Ibidem, s. 51.

wilnej województwa. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi, przeznaczonymi do wykonywania zadań obrony cywilnej, którymi dysponuje wojewoda, są formacje obrony cywilnej. Formacje te wojewodowie tworzą w drodze zarządzenia, uwzględniając w szczególności: skalę występujących zagrożeń, rodzaj formacji, ich przeznaczenie oraz stan osobowy i organizację wewnętrzną. Składać się one mogą z oddziałów przeznaczonych do wykonywania zadań ogólnych, jak i jednostek specjalistycznych (np. ratownictwa).

Powyższe zadania podejmowane w ramach obrony cywilnej służyć mają głównie ochronie ludności, której celem jest „zapewnienie bezpieczeństwa ludzi przez ochronę ich życia i zdrowia oraz cennej mienia, dóbr dziedzictwa kulturowego i środowiska w zakresie niezbędnym do przeżycia, a także pomocy humanitarnej i prawnej w czasie katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i okupacji oraz bezpośrednio po nich”³¹. W tej dziedzinie wojewoda w stanie wojennym jest organem wiodącym w województwie, stanowiącym główny element postulowanego Systemu Ochrony Ludności (dalej: SOL)³². Misja SOL sprowadzać ma się do „zapewnienia ludności cywilnej jak najlepszych warunków bezpieczeństwa w obliczu zagrożeń naturalnych i wywołanych działalnością człowieka, w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Do celów systemu należy zaliczyć: ochronę ludności cywilnej (ludzi, dóbr i środowiska) przed niebezpieczeństwami spowodowanymi działaniem sił natury lub działalnością człowieka; przewyższanie następstw zagrożeń; zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania”³³.

Do sił i środków ochrony ludności, które znajdują się w dyspozycji wojewody, należy zaliczyć:

- 1) służby ratownicze (m.in. PSP, zawodowe straże pożarne – zakładowa i miejska, Państwowe Ratownictwo Medyczne);

---

³¹ W. Kitler, *Ochrona ludności jako podstawowa misja bezpieczeństwa narodowego*, [w:] *Ochrona ludności w czasie pokoju oraz w okresie kryzysu i wojny*. A. Skrabacz (red.), CBW, Warszawa 2010, s. 24.

³² SOL rozumiany jest jako „zbiór zadań przypisanych poszczególnym organom i jednostkom administracji publicznej, służbom zawodowym oraz organizacjom pozarządowym, w tym społecznym organizacjom ratowniczym”. *Strategia bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 28.

³³ W. Kitler, *Ochrona ludności*, [w:] *Obrona cywilna...*, op. cit., s. 114.

- 2) organizację obrony cywilnej (OC) z jej formacjami ratownictwa ogólnego i formacjami specjalistycznymi;
- 3) służby ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (policja);
- 4) inspekcje państwowe (sanitarna, weterynaryjna, ochrony środowiska, nadzoru budowlanego, farmaceutyczna, handlowa, ochrony roślin i nasiennictwa, weterynaryjna, transportu drogowego, jakości artykułów rolnych i spożywczych, pracy);
- 5) rezerwy państwowe (utrzymywane przez wojewodów);
- 6) systemy wykrywania zagrożeń i alarmowania lub monitoringu, organizowane i utrzymywane przez wojewodów, starostów i wójtów.

W stanie wojennym wojewoda jako organ kierujący wykonywaniem zadań z zakresu obrony cywilnej musi liczyć się z ograniczoną możliwością zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego oraz utrzymania porządku publicznego. Utrudnione będzie wówczas prowadzenie akcji ratowniczych, związanych z pożarami, katastrofami budowlanymi i technologicznymi. W warunkach działań wojennych możliwy jest wzrost przestępczości pospolitej i nagminne łamanie prawa. Poważnym zagrożeniem mogą być przerwy w dostawach wody i energii lub całkowity ich brak. W tych okolicznościach może dochodzić do masowych, niekontrolowanych przemieszczeń ludności w poszukiwaniu miejsc dających poczucie bezpieczeństwa.

W okresie obowiązywania stanu wojennego przedstawiciel administracji rządowej w regionie jest również zobowiązany do oceny zagrożeń. Ocena występujących zagrożeń jest podstawą planowania działań profilaktycznych, pozwala zdefiniować obszary (dziedziny), które będą wiązały się z największym ryzykiem wystąpienia sytuacji kryzysowych. Szczegółowa ocena dokonywana przez wojewodę, z jasno wyartykułowanymi wnioskami, będzie podstawą podjęcia działań, zmierzających do poprawy bezpieczeństwa województwa w czasie stanu wojennego. Obejmie ona działania polegające na rozpoznaniu i dokładnym ocenieniu czynników wpływających na realizację zaplanowanych zadań, które mogą determinować sposób działania sił podległych wojewodzie.

W procesie oceny zagrożenia wojewoda dokonuje weryfikacji informacji potrzebnych przy podejmowaniu decyzji. Zdobywane i analizowane informacje pochodzą z różnych źródeł, często są sprzeczne ze sobą, co wymusza konieczność ich sprawdzenia. Priorytetem w ocenie zagrożenia jest przygotowanie realnego obrazu sytuacji, na podstawie którego będzie można opracowywać możliwe formy działań, podejmować słuszne decyzje, określać zadania dla podległych sił, a także kontrolować ich wykonanie.

Na ocenę zagrożeń podejmowaną przez wojewodę w czasie stanu wojennego, podobnie jak przy ocenie sytuacji kryzysowej, składają się następujące elementy: „analiza zaistniałej sytuacji – zagrożenia; informowanie operacyjne; ocena czynników wpływających na wykonanie i opracowywanie wariantów działania; przeprowadzenie odprawy koordynacyjnej; rozważenie proponowanych wariantów działania oraz odniesienie się do skali zagrożenia”³⁴. Ze względu na szereg negatywnych skutków determinujących funkcjonowanie społeczeństwa, będących wynikiem wprowadzenia stanu wojennego, wojewoda winien dokonać analizy oceny potencjalnych zagrożeń już w okresie planistycznym i przygotowawczym. Celem tych działań jest ustalenie katalogu wszelkich zdarzeń kryzysowych oraz zdefiniowanie prawdopodobieństwa, zasięgu i skali powstania tych zdarzeń w województwie. Takie podejście pozwoli wytypować zagrożenia najbardziej realne i wymagające opracowania oddzielnych procedur.

Wojewoda zgodnie z art. 13 ust. pkt. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 roku w czasie stanu wojennego ma prawo wprowadzenia, w zakresie nienależących do właściwości innych organów, ograniczenia wolności i praw człowieka i obywatela oraz łagodzenia i uchylania tych ograniczeń. W zakresie tych uprawnień wojewoda w czasie stanu wojennego pełnić może m.in. funkcje organów cenzury i kontroli. Ma on możliwość zastosowania cenzury prewencyjnej, obejmującej:

- 1) środki masowego przekazu;

---

³⁴ J. Wojnarowski, *Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2010, s. 68.

- 2) zawartości przesyłek, listów, paczek, przekazów;
- 3) treści korespondencji telekomunikacyjnej i rozmów telefonicznych;
- 4) emisje sygnałów uniemożliwiających nadawanie lub odbiór przekazów radiowych, telewizyjnych lub dokonywanych poprzez urządzenia i sieci telekomunikacyjne.

Cenzurę tę można zastosować jedynie w momencie zaistnienia podejrzenia, że zawarte tam treści mogą zwiększyć zagrożenie bezpieczeństwa lub obronności państwa, ograniczeniu ulega wolność słowa i tajemnica korespondencji³⁵. Ta forma kontroli nie obejmuje należących do kościołów i innych związków wyznaniowych środków społecznego przekazu, stanowiących źródła informacji na temat religii i służących wypełnianiu funkcji religijnych³⁶. Wojewoda podlaski w stanie wojennym jako organ cenzury ma prawo nakazać organom administracji publicznej, działającym na obszarze województwa, wykonywanie czynności technicznych, niezbędnych do prowadzenia cenzury lub kontroli. Może również zatrzymywać w całości lub w części publikacje, przesyłki pocztowe i kurierskie oraz korespondencję telekomunikacyjną. Posiada uprawnienia do przerywania rozmów telefonicznych i transmisji sygnałów przesyłanych w sieciach telekomunikacyjnych, jeżeli ich zawartość lub treść może zwiększyć zagrożenie bezpieczeństwa lub obronności państwa³⁷. Decyzje wojewody, jako organu cenzury i kontroli, są ostateczne i mogą być zaskarżone bezpośrednio do sądu administracyjnego. W gestii przedstawiciela Rady Ministrów w województwie znajdzie się także możliwość wprowadzenia ograniczeń

³⁵ *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. ...*, op. cit., art. 21 ust. 1 pkt. 1-4.

³⁶ *Ibidem*, art. 21 ust. 1 pkt. 7.

³⁷ Zatrzymane publikacje, przesyłki lub korespondencję telekomunikacyjną doręcza się adresatom po zniesieniu stanu wojennego, z wyjątkiem tych, których treść lub zawartość pochodzi z przestępstwa, była przeznaczona do popełnienia przestępstwa albo została objęta zakazem posiadania. Organ cenzury i kontroli w takich sytuacjach przekazuje niezwłocznie, a najpóźniej bezpośrednio po zniesieniu stanu wojennego, zatrzymane publikacje, przesyłki lub korespondencję telekomunikacyjną organom właściwym do prowadzenia postępowania karnego lub orzeczenia przepadku rzeczy. *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. ...*, op. cit., art. 21 ust. 4 I 5.

w działalności edukacyjnej, poprzez okresowe zawieszenie zajęć dydaktycznych w szkołach, z wyłączeniem szkół wyższych i szkół duchownych oraz seminariów duchownych³⁸.

Warto podkreślić, że warunkiem wprowadzenia przez wojewodę wymienionych ograniczeń praw i wolności obywatela jest nakaz umieszczenia ich w rozporządzeniu prezydenta wprowadzającym stan wojenny.

Wnioski

W stanie wojennym, z pewnymi wyjątkami³⁹, wojewodę można uznać za jednoosobowe ucieleśnienie funkcji i kompetencji z zakresu bezpieczeństwa państwa realizowanego przez Radę Ministrów i podporządkowaną jej administrację. Z tego względu w tym okresie posiada on status głównego decydenta w strukturach pozamilitarnego systemu obrony państwa na szczeblu regionalnym. Rola pozostałych elementów tego systemu na poziomie regionalnym i lokalnym będzie sprowadzała się do wykonywania określonych działań operacyjnych, których realizacja będzie koordynowana i nadzorowana przez wojewodę.

Wojewoda jako główny administrator stanu wojennego na szczeblu regionalnym jest zobowiązany do kierowania zadaniami obronnymi i obroną cywilną na podległym mu terenie. Realizacja tej funkcji może wiązać się trudnościami organizacyjnymi. Wynika to z dużej liczby podmiotów, nad którymi kierownictwo będzie pełnił wojewoda. Przypomnieć należy, że w czasie stanu wojennego przedstawicielowi Rady Ministrów w terenie będą podlegały

---

³⁸ Ibidem, art. 24 ust. 2 pkt.

³⁹ Warto pamiętać, że zgodnie z zapisami art. 11 ust. 1 pkt 3–5 ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 roku wszelkie uprawnienia, jakie dodatkowo wojewoda uzyska w momencie wprowadzenia stanu wojennego, mogą zostać mu odebrane. Rada Ministrów ma możliwość określenia, na wniosek Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, nowych zasad działania organów władzy publicznej w strefie bezpośrednich działań wojennych, a także ma prawo zawiesić funkcjonowanie organów władzy publicznej oraz przekazać organom wojskowym ich kompetencje.

wszystkie organy władzy publicznej, przedsiębiorcy oraz inne jednostki organizacyjne działające na obszarze województwa⁴⁰. W sumie, w zależności od wielkości województwa, może być to kilkaset podmiotów. Taka sytuacja może spowodować trudności w wykonywaniu obowiązku kierowania zadaniami z zakresu obronności państwa przez wojewodę, co przyczynić się może do wzrostu zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Przedstawiciel administracji rządowej w województwie jest gwarantem sprawnego funkcjonowania systemu wsparcia w ramach HNS. Dysponując środkami pozamilitarnymi wojewoda przyczynia się do utrzymania nienaruszonych zasobów własnych wojska i obniżenia kosztów podejmowanych działań. Efektem tych przedsięwzięć będzie podtrzymanie zdolności bojowej i swobody działania wojsk sojusznicznych, zaspokajanie ich potrzeb oraz uchronienie przed brakami materiałowymi, uniemożliwiającymi wykonanie zadań⁴¹.

Pełnienie przez wojewodę roli kierującego wykonywaniem zadań obronnych przez podległe mu podmioty wymaga posiadania umiejętności oceny ryzyka. Przy realizacji tego zadania konieczne jest dokładne monitorowanie różnego rodzaju zagrożeń oraz posiadanie dokładnej wiedzy o potencjale, jakimi dysponują poszczególne organy władzy i administracji, działające na terenie województwa.

Szczególną rolę w czasie obowiązywania stanu wojennego wojewoda będzie odgrywał w systemie stałych dyżurów. Będzie podmiotem uruchamiającym ten system na terenie województwa. Na nim też spocznie ciężar koordynacji funkcjonowania tego systemu. On też będzie stanowił centralny ośrodek w obiegu informacji w systemie stałych dyżurów. Należy zwrócić również uwagę na fakt, że wojewoda jako główny podmiot pozamilitarnego systemu obronnego państwa na szczeblu regionalnym, wyposażony w szerokie uprawnienia w zakresie bezpieczeństwa, nie dysponuje siłami znajdującymi się w jego bezpośredniej dyspozycji. Swoje zadania realizuje dzięki siłom podporządkowanym innym instytucjom i organizacjom publicznym, prywatnym, społecznym i ochotniczym.

⁴⁰ Zob. *Ustawa z dnia 21 sierpnia 2002 r. ...*, op. cit., art. 13.

⁴¹ A. Miler, *Organizacja Host Nation Support*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej”, 2010, Rok LI, nr 1 (180), s. 112.

Bibliografia

- Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999.
- Bożyk M., *Zasady działania organów władzy wykonawczej w stanach nadzwyczajnych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej w świetle prawa wewnętrznego i międzynarodowego*, R. Szywnowski, M. Karpiuk (red.), AON, Warszawa 2011.
- Kitler W., H. Szafran, *Potrzeby sił zbrojnych w zakresie wsparcia przez sektor cywilny*, [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, W. Kitler (red.), MON DWiPO, Warszawa 2001.
- Kitler W., H. Szafran, *Wsparcie cywilne sił zbrojnych*, [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, W. Kitler (red.), MON DWiPO, Warszawa 2001.
- Kitler W., *Koncepcja funkcjonowania organów samorządu terytorialnego na rzecz realizacji zadań obronnych w czasie pokoju, kryzysu polityczno-militarnego i wojny*, [w:] *Samorząd terytorialny w obronie narodowej Rzeczypospolitej Polskiej*, W. Kitler (red.), AON, Warszawa 2005.
- Kitler W., *Ochrona ludności jako podstawowa misja bezpieczeństwa narodowego*, [w:] *Ochrona ludności w czasie pokoju oraz w okresie kryzysu i wojny*, A. Skrabacz (red.), CBW, Warszawa 2010.
- Kitler W., *Udział podsystemu pozamilitarnego (niemilitarnego) systemu obronnego RP w realizacji zadań obronnych*, [w:] *Współdziałanie struktur organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych i administracji z pozostałymi elementami systemu obronnego: konferencja*, E. Nowak, B. Wiśniewski (red.), MSWiA Centrum Szkolenia Policji, Warszawa 2006.
- Maj J., *Współpraca cywilno-wojskowa*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i współpraca sojusznicza w kontekście działań sił zbrojnych*, T. Szczurka (red.), Warszawa 2010.
- Miler A., *Organizacja Host Nation Support*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej”, 2010, Rok LI, nr 1 (180).
- Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP. Podręcznik dla studentek i studentów*, R. Jakubczak (red.), Bellona, Warszawa 2003.
- Słownik terminów i definicji NATO (angielsko-polski)*, MON B WSN 1998.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.
- Spółczesność w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku*, R. Jakubczak, A. Skrabacz (red.), AP, Siedlce 2006.

- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014*, [online], dostęp [w:] <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>, dnia 23.01.2024.
- Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny*, Dz. U. 2022 poz. 655 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.
- Ustrój administracji publicznej*, E. J. Nowacka (red.), PWN, Warszawa 2000.
- Wojnarowski J., *Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2010.
- Wytyczne Wojewody Podlaskiego w sprawie przygotowania warunków organizacyjnych i technicznych planowania i realizacji zadań obronnych z zakresu przygotowania i koordynacji wsparcia sojusznicznych sił zbrojnych w czasie pokoju, sytuacji kryzysowych i wojny, wykonujących zadania lub przemieszczających się przez teren województwa podlaskiego. Załącznik do zarządzenia Nr 7/09 Wojewody Podlaskiego z dnia 26.01.2009 roku*, [online], dostęp [w:] <https://www.gov.pl/attachment/4d92582f-20ca-48b5-a596-31509218aea2>, dnia 4.12.2023.
- Zadania obrony cywilnej*, [online], dostęp [w] http://www.ock.gov.pl/portal/ock/3/18/ZADANIA_OBRONY_CYWILNEJ, dnia 28.07.2019.
- Założenia do kompleksowej przebudowy, utrzymania oraz doskonalenia systemu obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Rada Ministrów, Warszawa 1999, s. 214. Za: *Społeczeństwo w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku*, R. Jakubczak, A. Skrabacz (red.), AP, Siedlce 2006.
- Zarządzenie nr 28/2014 wojewody podlaskiego z 07 marca 2014 r. W sprawie organizacji, uruchamiania i funkcjonowania systemu stałych dyżurów na terenie województwa podlaskiego w stanach gotowości obronnej państwa*, [online], dostęp [w:] <https://bip-archiwum.bialystok.uw.gov.pl/bip/Information.aspx?iid=29108>, dnia 12.11.2023.